

Makale Bilgisi: Gümüş, E. (2024). Moralizade Vassaf Kadri'nin <i>Hint Yıldızı</i> Eserindeki Sömürgecilik ve Ulusal Bağımsızlık Hareketleri. DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 2, ss.518-531.	Article Info: Gümüş, E. (2024). Colonialism and National Liberation Movements in Moralizade Vassaf Kadri's <i>Hint Yıldızı</i> . DEU Journal of Humanities, Volume: 11, Issue: 2, pp.518-531.
Kategori: Araştırma Makalesi	Category: Research Article
DOI: 10.69878/deuefad.1450589	DOI: 10.69878/deuefad.1450589
Gönderildiği Tarih: 10.03.2024	Date Submitted: 10.03.2024
Kabul Edildiği Tarih: 27.05.2024	Date Accepted: 27.05.2024

MORALİZADE VASSAF KADRI'NİN *HİNT YILDIZI* ESERİNDEKİ SÖMÜRGEÇİLİK VE ULUSAL BAĞIMSIZLIK HAREKETLERİ

Ersoy Gümüş*

ÖZ

Bu çalışma, kökenleri Balkanlara dayanan ancak İstanbul'da doğan Moralizade Vassaf Kadri'nin 1915 tarihli romanı *Hint Yıldızı*'nda yansıtıldığı şekliyle sömürgeci güçlerin pratikleri ve yerel halkın verdiği dekolonizasyon mücadelesi üzerine yoğunlaşan bir okumadır. Özünde bir şiddet praksi olan sömürgecilik, hâkim olduğu topraklardaki doğal zenginliklerin yanı sıra yerel halkı sömürmeyi amaçlar. Bunun yanı sıra sömürgeci güçler baskılarını daim kılmak ve olası başkaldırıları engellemek amacıyla yerel kültürü, milli ve manevi değerleri yok edip kendi düşünce sistemlerini ve değer yargılarını yerleştirmeyi ve yaygınlaştırmayı amaçlar. Bu bağlamda Moralizade Vassaf Kadri İngiliz sömürgecilerin alt kıtada uyguladıkları fiziksel, psikolojik ve kültürel tahakkümleri anlattığı romanında genel bir sömürgecilik resmi çizer. Bunun yanı sıra uzun yıllar İngiliz boyunduruğunda bulunan Hint halkı ulusal bağımsızlığını kazanmak adına ayağa kalkar ve bütün kimliksel farklılıklarından arınarak dekolonizasyon mücadelesi başlatır. Bu çalışma, *Hint Yıldızı*'nın bir yandan sömürgeci tahakkümün farklı boyutlarda şiddete dayanan uygulamalarını diğer yandansa sömürge halkının sömürgeci şiddetine karşı daha büyük bir şiddetle başkaldırarak verdiği bağımsızlık mücadelesini Frantz Fanon, Aime Cesaire ve Albert Memmi gibi eleştirmenlere göndermeler yaparak incelediğini iddia eder.

Anahtar Kelimeler: sömürgecilik, dekolonizasyon, Moralizade Vassaf Kadri, *Hint Yıldızı*, Frantz Fanon

* Dr. İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu. E-posta: ersoygumus@yahoo.com.tr , ORCID: 0000-0002-3919-336X

COLONIALISM AND NATIONAL LIBERATION MOVEMENTS IN MORALIZADE VASSAF KADRI'S *HİNT YILDIZI*

ABSTRACT

This study focuses on the practices used by colonial powers and decolonization movements of the colonized as reflected in the novel *Hint Yıldızı* which was written in 1915 by Moralızade Vassaf Kadri whose roots go back to the Balkans but was born in İstanbul. Colonization which is violent in its core aims at exploiting both natural sources and the people of the lands that it dominates. In addition to this, colonial powers aim to not only erase the local culture and national and moral values but also fix their own ideologies or values and popularise them to make their dominance permanent and to hinder any possible uprising. In this regard, Moralızade Vassaf Kadri, in his novel, presents a colonial world which is filled with physical, psychological, and cultural violence practiced by the colonial powers in Indian subcontinent. Besides, Indians who have suffered under British colonialism for many years stand to gain their independence and they take decolonization movements forward by purging away any differences in their identities. This article argues that by referring to such critics as Frantz Fanon, Aime Cesaire, and Albert Memmi, *Hint Yıldızı* both analyzes the colonial practices which are based on violence on varying degrees and explores the national independence movements of Indians who revolt against the colonizers by a greater violence.

Keywords: colonialism, decolonization, Moralızade Vassaf Kadri, *Hint Yıldızı*, Frantz Fanon

1.GİRİŞ

İnsanlık tarihi bireyin doğayla ya da toplumların farklı toplumlarla giriştikleri mücadelelerle şekillenmiştir. Tarih boyunca çeşitli toplumlar veya topluluklar en temelde kendi refah seviyelerini yükseltmek, ihtiyaç duydukları toprak, hammadde ya da insan gücüne ulaşmak için farklı grupların topraklarını ve/veya mallarını ele geçirmek, bunları kontrol altında tutmak ve en nihayetinde kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak amacıyla birçok mücadeleye girişmişlerdir. Sömürgecilik olarak nitelendirilebilecek olan bu faaliyetler dünyanın farklı coğrafyalarında farklı yöntemler izlediği ve farklı pratikler geliştirdiği için sömürgecilik kavramının çeşitli tanımları vardır. Marc Ferro, sömürgeciliğin tarihsel gelişimini, imparatorlukların sömürgecilik faaliyetlerini ve rekabetçi toprak paylaşımalarını incelediği *Sömürgecilik Tarihi* adlı kitabında sömürgeciliği “yabancı bir toprağın işgalini, o toprağın işlenmesini ve oraya göçmenlerin yerleşmesini içerir” olarak tanımlamaktadır (Ferro, 2017, s. 19). Ferro'nun bu tanımı esas alındığında sömürgeciliğin tarihin ilk dönemlerine, Eski Yunan'a kadar uzandığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda ikinci yüzyıldaki Roma İmparatorluğu'nun veya on üçüncü yüzyıldaki Moğol İmparatorluğu'nun yayılmacı politikaları sömürgeci hareketler olarak görülebilir (Loomba, 2000, s. 8). Ancak batı tarihçilik geleneğine göre sömürgecilik hareketleri, gelişen teknolojik aletler ve özellikle okyanusları aşabilir hale gelen karavela gemileri sayesinde 15. Yüzyılda Portekizliler ve İspanyolların başlatmış olduğu keşifler ile Avrupalı güçlerin Asya, Afrika ve Amerika'da çeşitli bölgeleri kontrolleri altına alıp

buralarda yerleşim alanları kurmaları ve ticaret ağları geliştirmeleriyle başlamıştır. Fakat bu hareketler Portekiz ve İspanyollarla sınırlı kalmamış, başta Fransa ve İngiltere olmak üzere Belçika ve Hollanda İmparatorluğu gibi birçok Avrupalı güç sömürgecilik yarışına katılmış ve dünya çapında koloniler kurmuşlardır. Ania Loomba, yeni topraklarda yerleşim alanları kurmaya dair faaliyetlerin “zaten mevcut olan toplumların yapılarının ve düzenlerinin bozulması veya bu toplumların yeniden şekillendirilmesi” anlamına geldiğini ifade etmiştir (Loomba, 2000, s. 8). Buradan hareketle sömürgecilik, sömürgeci güçlerin kendi yaşam ve yönetim şekillerini, ekonomik yapılarını ve sistemlerini sömürgeleştirdikleri topraklara ve bu topraklarda yaşayan halklara empoze ettikleri çok yönlü bir tahakküm süreci olarak ortaya çıkmaktadır. Buradaki ‘çok yönlü’ ifadesi, tahakkümün sadece toprakların işgal edilmesiyle ortaya çıkan siyasi yapılanmayla sınırlı kalmadığını, sömürgeleştirilen bölgelerin hem sömürgeci kültürün dikte edilmesi suretiyle kültürel olarak asimile edildiğini hem de yer altı ve yer üstü zenginliklerinin çeşitli şekillerle anakaraya taşınarak bu bölgelere uygulanan ekonomik bir baskının söz konusu olduğunu ifade etmektedir. Kısacası sömürgecilik – farklı bölgelerde farklı yapılar ve uygulamalar şeklinde gözlemlenmesine rağmen – en temelde sömürgeleştirilmiş halkların, onların kültürlerinin, topraklarının ve kaynaklarının güç hatta şiddet kullanmak suretiyle kontrol altında tutulmasını ve sömürgeci güçlerin çıkarları doğrultusunda kullanılmasını ifade etmektedir.

Teorik bağlamda bakıldığında sömürgecilik tarihin erken dönemlerine, Eski Yunan ve Roma’ya kadar uzansa da bu çalışmanın odak noktası olan Avrupa merkezli sömürgecilik on beşinci yüzyılın son ve on altıncı yüzyılın ilk yıllarında başlayan coğrafi keşiflerle varlık kazanmıştır. Dünyanın çok çeşitli yerlerinde ortaya çıkan sömürgecilik hareketleri, Hindistan alt kıtasında ise ilk olarak 1498 yılında Portekizli kâşif ve denizci Vasco da Gama’nın gelmesiyle beraber başlamıştır. Bunu takip eden süreçte Fransa, Hollanda Koloni İmparatorluğu ve Portekiz gibi farklı sömürgeci güçler alt kıtanın çeşitli bölgelerinde hâkimiyet kurarak özellikle dönemin zenginliği olarak görülen baharat ticaretini kontrolleri altına almak suretiyle refah elde etmeye çalışmışlardır. Ancak köklü bir medeniyete sahip olan Hindistan, 1600’lü yılların başında buraya gelen İngilizlerin sömürgecilik faaliyetleri sonrasında 1800’lerde bütün alt kıtayı tamamen kontrolleri altına almalarıyla perçinlenen uzun ve çok kanlı bir tahakküm sürecine girmiştir. İlk yıllarda, çok uluslu anonim bir şirket olan ve Doğu Hint Adalarıyla ticareti artırmak amacıyla kurulan Doğu Hindistan Şirketi bünyesinde tüccar olarak faaliyet gösteren İngilizler, alt kıta üzerinde giderek artan bir kontrol mekanizması geliştirmişlerdir (Bulgur, 2004, s. 64). Bu sürecin ve artan tahakkümlerin doğal bir neticesi olarak Doğu Hindistan Şirketi politik bir yapıya dönüşmüş ve kendisine ait askeri gücü sayesinde Hint alt kıtasındaki sömürgecilik unsurlarının en önemlilerinden biri haline dönüşmüştür. “Sadece dış ticarete faaliyet gösteren anonim şirketlerin en büyüğü olması açısından değil aynı zamanda İngiliz sömürge ve imparatorluk sisteminin kurulması noktasında etkili olması açısından da” kritik bir role sahip olan İngiliz Doğu Hindistan şirketi sayesinde İngilizler on dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar sömürgeci faaliyetlerini alt kıtada yaygınlaştırmış ve bu bölgeyi kontrolleri altında tutmayı başarmışlardır (Doğan ve Erdoğan, 2017, s. 840). Ancak İngiliz güçleri, 1857 yılında Doğu Hindistan Şirketi bünyesinde bulunan Sepoy askerlerinin isyanıyla ortaya çıkan Hint Ayaklanması engelleyememişlerdir. Kısa süre içerisinde bu isyana farklı bölgelerde bulunan askeri kuvvetlerin ve sivil halkın katılımıyla Hint alt kıtasındaki İngiliz iktidarı büyük ölçüde sekteye uğramış ve sarsılmıştır. 20 Haziran 1858 tarihinde İngilizler tarafından kanlı bir şekilde bastırılan isyan sonucunda Doğu Hindistan Şirketi kapatılmış ve

şirketin bütün görev, sorumluluk ve yetkileri İngiliz Hükümetine devredilerek Hindistan İngiliz sömürgelerine eklenmiştir (Bulgar, 2004, ss. 69-70). Tarih kaynaklarında daha çok 1857 Hint Ayaklanması şeklinde ifade edilen bu isyan, Hint alt kıtasında sömürgecilere ve sömürgecilik yanlılarına karşı atılan ilk adım ve ilk ayaklanma olması hasebiyle yerel tarihçiler tarafından Birinci Hindistan Bağımsızlık Savaşı olarak kabul görmektedir (Loomba, 2000, s. 102). Bu tarihten itibaren Hindistan, bağımsızlığını kazanacağı 1947 yılına kadar Britanya Hindistan'ı ya da Britanya Rajı gibi farklı isimlerle anılmakla beraber bir İngiliz sömürgesi olarak kalmıştır.

Dünyanın farklı yerlerindeki ve Hindistan'daki bu sömür faaliyetlerinin siyasi, kültürel, sosyolojik ve ekonomik yansımaları olduğu gibi edebiyatta da bu konuda birçok eser kaleme alınmıştır. Belki sömürgecilik geçmişi olmamasından kaynaklı, bu alanda çok fazla edebi eser bulunmamakla beraber, Türkiye'de sömürgecilik üzerine eser veren ilk yazarlardan biri Moralizade Vassaf Kadri'dir. II. Meşrutiyet Dönemi'nin verimli yazarlarından biri olmasına rağmen Moralizade Vassaf Kadri'nin hayatı ve edebi kişiliğine dair çok fazla kaynak bulunmamaktadır. Yazarın hayatına dair ulaşılabilir sınırlı sayıda kaynaklardan biri olan Mehmet Özdemir'in hazırlamış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında, Moralizade Vassaf Kadri'nin yaşamına dair en kapsamlı ve güvenilir bilgilerin yine yazarın kendi eserlerinden biri olan *Sultan Murat* isimli piyesin giriş bölümünde yer aldığı belirtilmektedir (Özdemir, 2008, s. III). Buradan hareketle kökenleri Balkanlar'a dayanan Moralizade Vassaf Kadri'nin 1885 yılında İstanbul'da doğduğu düşünülmektedir. Kaç yaşında gittiği bilinmemekle beraber ilk ve orta öğretimini Balkanlar'da tamamladığını ve daha sonra 14 yaşında eğitimine devam etmek amacıyla İstanbul'a döndüğünü ve 19 yaşına kadar burada eğitimiyle meşgul olduğunu öğrenmekteyiz (Özdemir, 2008, ss. 4-5). Yazar üzerine yapılan bir başka çalışmada ise Merve Akbaş, T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde yaptığı incelemeler neticesinde Moralizade Vassaf Kadri'ye dair bulunan iki belgeyi günümüz harflerine aktararak yazarın mesleğinin âyan kâtipliği olduğunu ancak görevinden uzun sayılabilecek bir süre izin alarak New York ve Washington'da bulunduğunu ve daha sonra Berlin'e geçerek burada ateşli silahlar geliştirip, bu silahlara dair izin işlemleriyle ilgilendiğini belirtmiştir (Akbaş, 2022, ss. 1016-1017). Bu bağlamda çok yönlü bir kişiliğe sahip olduğu söylenebilecek olan Vassaf Kadri verdiği edebi eserler açısından da çok yönlülük göstermektedir. En yaygın olarak, Süleyman Sudi ile birlikte hazırladıkları ve on kitaptan oluşan *Milli Cinayet Koleksiyonu* isimli polisiye romanlarıyla tanınmasının yanı sıra kısa hikâyeler, piyesler ve romanlar yazmış ve aynı zamanda roman çevirisi de yapmıştır (Özdemir, 2008, s. 6).

Moralizade Vassaf Kadri'nin romanlarından biri olan *Hint Yıldızı* 1915 yılında Şems Matbaası'nda yayımlanmıştır. Yazar, Amerika'da bulunduğu süre içerisinde büyükelçilik vasıtasıyla Hintliler ile "pek sıkı bir teması hâsıl eylemiş" ve bu yakın ilişkinin neticesinde Hint ihtilalı ya da bağımsızlık mücadelesine dair fikirler geliştirmiştir (Akbaş, 2022, s. 1020). Bu tecrübelerinin nihai bir ürünü olarak görülebilecek *Hint Yıldızı*'nda sömürgeci tahakkümün Hint alt kıtasında yol açtığı toplumsal, siyasi ve kültürel yıkımın yanı sıra, ancak yaklaşık kırk yıl sonra bağımsızlığını kazanabilmiş olan Hindistan'da sömürgeci güçlere karşı Hindular ve Müslüman Hintliler başta olmak üzere toplumun bütün farklı kimliklerinin bir araya gelerek verdikleri bağımsızlık mücadelesi anlatılmaktadır. Bu özelliği ile "sömürgecilik karşıtı edebiyatın öncü örneklerinden biri" olan romanın başkahramanı

Arya Naçaka, bir yandan sömürgeciliğin yol açtığı çok katmanlı problemleri gözler önüne sererken diğer yandan da sömürgeci ya da sömürge yanlısı kurumlara, kuruluşlara, yapılara ve bireylere karşıt yapılar geliştirerek ve Hint halkını örgütleyerek planlı bir anti-sömürgecilik hareketi başlatan genç bir vatansaver olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda makalenin devamında İngiltere'nin siyasi ve kültürel tahakkümü altında uzun yıllar geçiren Hint halkının sömürgecilik neticesinde maruz kaldığı çıkmazların ve verdikleri dekolonizasyon mücadelesinin yansımalarını Moralızade Vassaf Kadri'nin *Hint Yıldızı* romanı çerçevesinde başta Frantz Fanon, Albert Memmi ve Aime Cesaire olmak üzere sömürgecilik alanına önemli katkıları olan teorisyenlerin eserlerine göndermeler yaparak incelemeyi amaçlıyorum.

2. Sömürgecilik ve Tahakküm

Sömürgeci toplumlar gittikleri coğrafyalarda her ne kadar kendi çıkarları için bulunsalar da farklı topraklarda bulunma sebeplerini meşrulaştırmak için çeşitli söylemler geliştirmişlerdir. Bunlardan en yaygın şekilde kullanılan medenileştirme misyonu İngiliz sömürge güçlerinin hem Afrika hem de Hint alt kıtası için kullandığı bir söylemdir. Uzun vadede bakılacak olursa İngilizlerin Hindistan'a günün modern teknolojik aletlerini getirdikleri, ülkenin birçok yerine uzanan tren yolları inşa ettikleri, hatta demokratik ve gelişmiş kurum ve kuruluşlar tesis ettikleri söylenebilir ve buradan hareketle sömürgecilik hareketleri haklı gösterilmeye ve temize çıkarılmaya çalışılabilir. Fakat sömürgecilik söz konusu olduğunda, kesin ve katı bir tahakküm ve bu tahakkümün ortaya çıkardığı hem fiziksel hem psikolojik bağlamda derin izler bırakan bir sömürü ve baskı süreci söz konusudur. Bu süreçte sömürgeci güçler, sömürgeleştirilen toprakların ekonomisini kontrol altında tutmak, bu topraklardaki değerli yer altı ve yer üstü zenginliklerini kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak, yerel halkı iş gücü veya askeri güç olarak kullanmak, müsadere yoluyla zenginlik elde etmek gibi fiziki tahakkümlerin yanı sıra sömürge toplumlarının kültürlerini ve dillerini yok ederek kendi değerlerini, dillerini, kültürlerini ve eğitim sistemlerini dayatmak gibi farklı baskı şekilleri ve yöntemler kullanmışlardır. Tunuslu yazar Albert Memmi, *Sömürgecinin Portresi* kitabında sömürgeleştirilen bireylerin maruz bırakıldıkları şartları şöyle anlatmaktadır:

Sömürgeci, sömürgeleştirilene insanların çoğunluğuna bahşedilen en değerli haktan yoksun bırakır: Özgürlük. Sömürgeciliğin sömürgeleştirilene dayattığı yaşam koşulları buna yer bırakmaz... Sömürge insanının bu ıstıraplı durumdan çıkış yolu yoktur. ... Onu insanlıktan çıkarmaya yönelik bu inatçı çabanın sonunda sömürge insanından geriye ne kalır? Artık kesinlikle sömürgecinin 'öteki ben'i değildir. Hatta pek insan bile denemez. (Memmi, 2021, s. 116)

Memmi'nin belirttiği gibi sömürgeci baskı altında neredeyse bütün insani haklarından mahrum bırakılan, ötekileştirilen ve hatta insanlıktan çıkarılan birey "asla olumlu olarak düşünülmez" ve bu tahakküm altında gittikçe insani vasıflarını kaybetmeye doğru itilir (Memmi, 2021, ss. 114-115). Moralızade Vassaf Kadri de *Hint Yıldızı*'nda İngiliz sömürgeciliğinin sebep olduğu insanlıktan çıkarma ve ötekileştirme süreçlerini, yerel halkın günlük hayatta karşılaştıkları baskıları ve zaman zaman tacizleri bulan durumlar aracılığıyla gözler önüne sermektedir. Roman mekânının Doğu Hindistan Şirketi'nin üç ana kolundan birinin bulunduğu Madras şehri olarak seçilmesi ve burada yaşanan ötekileştirmelerin ve baskıların anlatılması açısından oldukça dikkat çekicidir. Bu noktada Madras'ın Hint alt kıtasındaki İngiliz sömürgecilik faaliyetleri açısından taşıdığı önemi Inceoğlu şöyle belirtmektedir:

“1639’da Hindistan’daki İngiliz egemenliğinin ilk mihveri olacak Madras’ta bir kale (Saint-Georges) yapma izni alındı ve buranın yönetimi de İngilizlere bırakıldı.” (İnceoğlu, 1998, ss. 7-8). Eylül ayının yirmi dokuzunda başlayan romanın ilk sahnesinde İngiliz Polis Müdürü olan Mister Norman, Madras şehrindeki olağan dışı gelişmeleri (her yerin kırmızı, yeşil ve sarı bayraklarla süslenmesi) anlamak için gittiği, bir grup Hintli genç tarafından kurulmuş olan Madras Maarif Kulübü’ne alınmamasının açıklaması olarak duyduğu “Siz kendi kulüplerinize Hintlileri alıyor musunuz?” sorusu karşısında şaşkınlığa uğrar (Kadri, 2021, s. 142). Kulübün kapısında duran ihtiyar Hintli Safu’nun sorduğu bu soru sömürgeci güçlerin, sömürgelerdeki bireylere karşı uyguladığı ötekileştirme ya da ırksal ayrımcılığın en açık ifadelerinden biridir. Sömürgeci güçler için batı değerlerine ve medeniyetine dayanarak kurulan İngiliz kulüplerine insanlıktan çıkartılmış ve nesneleştirilmiş bireyler olan sömürgeleştirilenlerin alınmaması ne kadar normalse, Mister Norman’ın yani Avrupalı, gelişmiş ve medeni olarak düşünülen bir İngiliz’in Hint kulübüne alınmaması o kadar şaşırtıcı ve tuhaftır. Ancak bu eylem, sömürgeleştirilen toplumun artık kendi kararlarını verebildiğini, kendine özgü kurumlar kurup buraların kurallarını kendilerinin belirleyebildiğini gösteren ve özgürlük arayışları doğrultusunda atılmış bir adım olarak okunabilir.

Sömürgeci güçlerin sıklıkla kullandığı bir tahakküm şekli olan ötekileştirme ve ırksal ayrımcılık romanda sadece kulüplerde değil hayatın neredeyse her alanında gözlemlenmektedir. Bunlardan en kritik ve hayati olanı sağlık hizmetlerinde ortaya çıkmaktadır. Bir Hint Mihrace’si olan Nama Tagomiris’in, eski nişanlısı İngiliz Alis’le yazışmalarında İngilizlerin ya da daha genel bir ifadeyle sömürgeci güçlerin sözde misyonlarından biri olan sömürdükleri yerleri ve buradaki insanları geliştirmek ve medenileştirmek hedefine ulaşmak için yine o bölgenin kaynaklarını kullandıkları / sömürdükleri ancak ortaya çıkan hastane gibi yapılardan yerel halkın istifade edemediği anlaşılmaktadır. Buna binaen Nama yazdığı mektuplardan birinde Hint halkının yaşadığı sıkıntıları ve sömürgeciliğin medenileştirme paradoksunu şöyle ifade etmektedir: “Hastalara bakmak için açtığımız ve bir kısmı Hint servetiyle vücuda gelen hastanelerinize bugüne kadar bir Hintli fakir almadınız.” (Kadri, 2021, s. 28). Buradan hareketle, sömürgecilerin iddia ettikleri gibi işgal ettikleri toprakları medenileştirme ve geliştirme amacı gütmeyişini, tam aksine sömürge halklarının emek gücünü ve öz kaynaklarını sömürerek inşa ettikleri hastaneler gibi kurumlardan yine sadece kendilerinin yararlanabildiği anlaşılmaktadır. Yine sömürgeciliğin basmakalıp ifadelerinden olan sömürülen bireylerin vahşi, geri kalmış veya barbar olarak nitelendirilmelerinin, maruz bırakıldıkları ırkçı ayrımcılığın ve öteki olarak kabul edilmelerinin yansıması Nama’nın tedavi gördüğü hastanedeki odalarda da gözlemlenebilmektedir. Zira buradaki odalar hastaların ırklarına göre ayrılmış ve sömürülen yerli halklarının tedavi gördüğü alanlarda “Asyalılara ayrılmış koğuş diye büyük tabela” göze çarpmaktadır (Kadri, 2021, s. 191). Buradan anlaşılacağı üzere sömürgecilik ya da diğer bir ifadeyle ‘medenileştirme’ girişimi Hint halkı için kendi öz yurdunda ötekileştirilmekten ve köleleştirilmekten başka bir anlam ifade etmemektedir. Bu bağlamda Ania Loomba sömürgeleştirilenler ve sömürgeleştirilenleri tartışırken birincileri “yalnızca köle değil aynı zamanda sözleşmeli işçiler, hizmetçiler” (Loomba, 2000, s. 21) diye nitelendirir ki buda Vassaf Kadri’nin vurguladığı üzere Hint halkının madun olarak kabul edilmesiyle ve ötekileştirilmesiyle örtüşmektedir.

Sömürgeleştirilenlerin hayatlarının her evresinde yaşadıkları baskılara dair Aime Cesaire “en medeni adamı bile insanlıktan çıkarır” (Ayas, 2015, s. 93) derken,

benzer şekilde Memmi sömürgeciliğin “sömürge insanını insan yapan tüm özelliklerini birer birer” parçaladığını ifade etmiştir (Memmi, 2021, s. 114). Bu bağlamda Nama'nın sömürgeci baskının bir aracı olarak Hint alt kıtasında bulunan Mis Alis'le yazışmaları oldukça büyük önem taşımaktadır. Özellikle “Bir Hintliye bir insan olduğunu hissettirmemek için elinizden gelen her türlü alçaklığı icrada çekinmiyorsunuz.” (Kadri, 2021, s. 178) cümlesi hem sömürgeci faillerin kullandığı tahakküm araçları açısından acımasız ve kural tanımaz olduğunu hem de sömürgeleştirilen bireylerin bu baskılar altında gittikçe insanlıklarını kaybettiklerini göstermektedir. Bunun bir sonucu olarak romanda, sömürge insanları sık sık “hayvanlar gibi istihdam olunuyoruz” (Kadri, 2021, s. 197), “beni bir hayvan gibi sürükleyerek götürüyorlar” (Kadri, 2021, s. 151), “burada bütün milleti hayvanlar gibi kullanmak istiyorsunuz” (Kadri, 2021, s. 179) gibi ifadelerle, maruz kaldıkları insanlık dışı şartları tarif etmektedirler. Bu durum her ne kadar sömürgecinin kendisinin sebep olduğu bir durum olsa da sonuçları açısından zarar gören yine sömürge bireyinden başkası değildir. Sömürgecilik faaliyetlerini meşru bir zemine oturtmak için oluşturulan sömürgeci söylem içerisinde, insanlıktan çıkarılan sömürge insanı hızla bir hayvana ya da nesneye dönüştürülür ve bunu sömürge bireyinin asli durumu olarak gören yani onların özü itibarıyla hayvan ya da nesne olduklarını kabul eden sömürgeci kendisini “insan”a karşı olan olası yükümlülüklerinden arındırır. Nihai olarak sömürgeci, hem sömürge bireyi hem de toplum üzerinde daha acımasız uygulamalar kullanmak için gerekli zemine ve şartlara kavuşmuş olur.

Sömürgecilik, sömürgeleştirilen topraklarda sadece bireyin bedenini ya da bu toprakların zenginliklerini tahakküm altında tutmayı hedeflemez. Sömürgecilik aynı zamanda yerel kültürü, tarihi, dili, inanç biçimlerini ve bunların gelecek kuşaklara sağlıklı bir biçimde aktarılmasını sağlayan eğitim sistemlerini asimile ederek sömürgeci değerler üzerine kurulmuş yeni sistemleri sömürge topraklarına tanıtarak bunların kabul edilip yaygınlaştırılmasını amaçlar. Aslında sömürgeciliğin hemen öncesi süreçler incelendiğinde batılı seyyahlardan sonra sömürgeleştirilecek bölgelere misyonerlerin gönderildiği görülmektedir ki bu da sömürgeciliğin ilk hedefinin kültür emperyalizmi olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Sömürgeciliği Afrika özelinde incelediği *Modern Afrika Edebiyatı* kitabında Ahmet Sait Akçay, sömürgeciliğin asıl kaygısının “toprakları sömürürken siyahları da doğduğu topraklara, kültürüne, değerlerine, dinine yabancılaştırarak uysal bir tebaa kılmak” olduğunu belirtmiştir (Akçay, 2021, s. 17). Bu durumun açık bir neticesini romanda Mis Alis ve Nama mektuplaşmasında bulmak mümkündür. Mis Alis, Nama'ya yazdığı mektupların birinde “Siz Hindular hala Avrupalı terbiyesine gelediniz. Mekteplerimizle, misyonerlerimizle, bütün samimiyetimizle çalıştığımız halde size lazım olan gıdayı veremedik.” (Kadri, 2021, s. 177) derken İngiliz sömürgeciliğinin Hindistan'da kendi düşünce ve değerler sistemini yerleştirmesi için okullar inşa ettiğini dile getirmektedir. Dahası bu okullar, sadece sömürgeci kültürü sömürülen topraklarda hâkim kılmaya çalışmakla yetinmemiş, aynı zamanda yerel değerleri de yok etmeyi hedeflemişlerdir. Zira Nama, Mis Alis'in mektubuna verdiği cevapta “O açtığımız mekteplerde layıkıyla Hint tarihini bile okutmuyorsunuz.” (Kadri, 2021, s. 178) diyerek derin kültürel köklere dayanan Hindistan'ın tarihinin yok sayılmaya çalışıldığını, gelecek nesillere aktarılamamasının hedeflendiğini vurgulamaktadır. Eğitim sistemi ve okullar aracılığıyla sömürgeci güçlerin Hint alt kıtasında dayattığı kültürel tahakküme dair Gauri'nin tespiti dikkat çekicidir:

İngiliz edebiyatının şaşırtıcı derecede genç bir tarihe sahip olduğu gerçeğine (henüz yüz elli yıl bile değil) birçok kez dikkat

çekilmiştir, ancak İngiliz edebiyatının bir ders olarak ana karada kurumsal olarak yer edinmesinden uzun süre önce sömürgelerde ortaya çıkmasının ironisi çok daha az dile getirilmiştir. 1820'lerin ilk yılları itibariyle bazı eleştirmenlerin çabalarına rağmen İngiltere'de klasik müfredat sürerken, İngilizce sadece dil öğrenmek için bir araç olarak değil aynı zamanda kültür öğrenmek (öğretmek) içinde bir ders olarak Britanya Hindistan'ı müfredatında çoktan sağlam bir yer edinmişti. (Viswanathan, 1998, ss. 2-3)¹

Aime Cesaire *Sömürgecilik Üzerine Söylev*'inde bu durumdaki toplumların maruz bırakıldığı şartları anlatmak için “öz suları çekilip tüketilmiş, kültürleri ayaklar altında çiğnenmiş, kurumları yıkılmış, toprakları zapt edilmiş, dinleri darmadağın edilmiş, muhteşem sanat eserleri yok edilmiş, olağanüstü imkânları ortadan kaldırılmış” ifadelerini kullanır (Cesaire, 2015, s. 95). Sömürgeciliğin yaygın uygulamalarından olan bu yabancılaştırma süreci ve “batının medeniyet yıkıcılığı” (Ayas, 2015, s. 33) sonucunda sömürülen topraklarda kendi toplumsal değerlerine, inancına, diline ve en genel ifadeyle kendi toplumuna ve kültürüne yabancı bir halk ortaya çıkar.

3. Ulusal Bağımsızlık ve Dekolonizasyon Hareketleri

Cesaire, sömürgeciliğin yıkıcı etkilerini tartışırken sömürgeci ve sömürge arasındaki münasebetin sadece “zorla çalıştırmaya, baskı ve gözdağına, polise, vergi toplamaya, hırsızlığa, tecavüze, zorunlu ürüne, nefrete, güvensizliğe, kendini beğenmişliğe, kabalığa, beyinsiz seçkinlere ve alçaltılmış kitlelere” dayandığını belirtmektedir (Cesaire, 2015, s. 94). Benzer bir bakış açısıyla Akçay sömürgeciliğin “bir şiddet ve iktidar rejimi olduğunu” savunur (Akçay, 2021, s. 24). Çok katmanlı şiddete ve ırksal ayrımcılığa maruz bırakılan, ötekileştirilen, değerleri, kültürel unsurları ayaklar altına alınıp silinmeye çalışılan ve sistematik baskılar neticesinde kendisine ve topluma yabancılaştırılan sömürge bireyi zaman içerisinde itaatkâr yapısından sıyrılarak insanlığını ona yeniden kazandıracak başkaldırıya yönelir. Esasen neredeyse hiçbir toplumun “yabancı tahakkümüne ve egemenlik kaybına” tahammülü olmadığı için sömürgecilik karşıtlığının ya da sömürgeci güçlere başkaldırının ilk sömürgecilik hareketlerine kadar geri gittiği söylenilebilir (Young, 2016, s. 215). Başlarda işgallere karşı direnişler olarak ortaya çıkan anti-sömürgecilik hareketleri, sömürgeci güçlerin hâkimiyet kurmasından sonra sömürgeci yönetimlere karşı ayaklanmalar, isyanlar, silahlı direniş hareketleri veya gizli yapılanmalar olarak ortaya çıkmaya devam etmiştir. Yöntemi ya da şekli ne olursa olsun dekolonizasyon hareketlerinin tek ve büyük amacı “her türlü araçla sömürgeciliği söküp atmak” olarak ifade edilebilir (Sartre, 2021, s. 31).

Moralızade Vassaf Kadri, *Hint Yıldızı*'na “Berlin 15 Mayıs 1915” notuyla yazdığı önsözde Hint alt kıtasında dekolonizasyon hareketlerine giden sürece dair önemli fikirler sunmaktadır (Kadri, 2021, s. 140). Özellikle sömürgeciliğin yol açmış olduğu yıkımları “feci olaylar”, “tüyler ürpertici müthiş olaylar, ciğer yakıcı hatıralar” gibi ifadelerle tarif eden Vassaf Kadri (2021, s. 139), Hindistan'ın hala İngiliz sömürgesi olarak istismar edildiğini şöyle dile getirmiştir: “Ne üzüntü verici bir haldir ki üç yüz milyonu aşkın olan bu büyük millet, henüz ve bu saat Thames Nehri ağzında yaşayan bir avuç sarı kertenkelenin kalın ve sivri tırnaklı pençeleri içinde zulüm ve haksızlığa mahkûmdur.” (Kadri, 2021, s. 139). Bunun yanı sıra Kadri'nin yazdığı önsöz, hem döneme hem de romana dair önemli veriler ortaya koymaktadır. Öncelikle

¹ İlgili esere yapılan atıflar yazarın kendi çevirisidir.

zamansal olarak Balkan Savaşı sonrası süreci anlattığını anladığımız romanın önemli noktalarından biri geçmişi ya da içinde bulunulan anı değil geleceği anlatıyor olmasıdır: “*Hint Yıldızı*, 1916 senesi içinde Asya kıtasında ortaya çıkacak olan önemli olayı da insanlık âlemine şimdiden hatırlatıp işaret eylediği için mana ve nicelik itibarıyla başka bir dil ve kuvvetle yazılmıştır.” (Kadri, 2021, s. 140). Buradan hareketle, Vassaf Kadri’nin kısa denilebilecek bir zaman içerisinde “demir kapılı bir kale içine hapsedilircesine sıkıştırılmış olan üç yüz milyon masum ve fakat pek zeki ve onurlu bir milletin beklediği sabahı” göreceğine yani Hint halkının uzun süredir beklediği bağımsızlığa kavuşacağına işaret etmektedir (Kadri, 2021, s. 140).

Aktif olarak rol aldığı Cezayir Devrimi ile sadece Afrika’ya değil bütün sömürülenlere ilham kaynağı olan Frantz Fanon, dekolonizasyon ya da anti-sömürgeci hareketler denince ilk akla gelenlerden biridir. On yedinci yüzyılda gemilerle gönderilen kölelerin yerleştiği bir Fransız sömürgesi olan Martinik Adası’nda 20 Temmuz 1925’te doğan Frantz Fanon sömürgeci şiddetin çok çeşitli boyutlarına ya maruz kalmış ya da çevresinde gözlemlemiştir. Kendi tecrübelerinden ve gözlemlerinden yola çıkarak dekolonizasyon hareketlerinin kaçınılmaz bir son olduğunu ifade eden Fanon, *Yeryüzünün Lanetlileri* kitabında şöyle yazmıştır:

Ulusal kurtuluş, ulusal uyanış, ulusun halka iadesi ya da Commonwealth, hangi adı, hangi en yeni ifadeyi kullanırsanız kullanın, dekolonizasyon her zaman şiddet içeren bir olgudur. Hangi düzeyde incelersek inceleyelim [...] dekolonizasyon en basit tanımıyla insanlığın bir “tür”ünün yerini bir başkasının almasıdır. Geçiş yoktur; bütünüyle eksiksiz ve mutlak bir ikame vardır. (Fanon, 2021, s. 41)

Fanon’unda belirttiği gibi dekolonizasyon süreci, baskın olan ideoloji– sömürgecilik- o ideolojinin savunucuları olan ya da devamlılığını sağlayan sömürgeci kuvvetlerin ve her düzeydeki temsilcilerinin tamamen atılıp yerlerine sömürgecilik altında yaşamak zorunda bırakılmış halkların getirilmesini içerir. Ancak bu süreç barışçıl ya da dostane ilişkilerle sağlanan bir süreç değildir, tam aksine farklı boyutlarda şiddet içerebilen bir durum olarak göze çarpmaktadır. Moralizade Vassaf Kadri, romanın önsözünde de dekolonizasyon sürecinin içerdiği ‘kaçınılmaz’ şiddete şöyle değinmektedir: “Bu eseri herkes bir roman gibi okuyabilir lakin okuyanlar içinde acı acı gülen bazen gözyaşı akıtanlar da bulunur. Fakat Hintliler içinde gözyaşı yerine kan akıtacak pek çok onurlu vatansever de bulunur.” (Kadri, 2021, s. 140). Kadri’nin bu ifadesi hem vatanlarının kurtuluşu için canından vazgeçmeyi göze alan Hintli vatanseverlere hem de bu vatanseverlerin bağımsızlık yolunda akıtabilecekleri sömürgeci kanlarına bir gönderme olarak kabul edilebilir.

Romanın ilk bölümü olan “Esrarengiz Bir Şenlik” kısmında, her yere asılan bayrakları ve kutlamayı anlamakta zorlanan sömürgeci güçlerin temsilcisi ve polis müdürü Mister Narman’a “Bunda anlaşılacak bir şey yok ... Maksat bağımsızlığa dair ilk şenlik...” diyerek adeta meydan okuyan Arya Naçaka, dekolonizasyon mücadelesine ve ulusal bağımsızlığa dair ilk ateşi yakmıştır (Kadri, 2021, s. 143). Bu noktadan sonra ulusal bağımsızlık amacıyla kurulmuş olan İstiklal Cemiyeti mensuplarıyla, sömürgeci güçler ve sömürgecilik yanlısı bir grup yerli arasında şiddetli, zaman zamanda kanlı denilebilecek hesaplaşmalar başlar. İlk olarak esrarengiz kutlamanın önemsiz olduğunu düşünmelerine rağmen sömürgeci güçler olası bir ayaklanmayı bastırmak için en yakın bölgelerden biri olan Misör’den “iki bölük süvari” Masdar’a çağırırlar (Kadri, 2021, s. 145). Fanon bu durumu

“sömürgelelerde, sömürge halkıyla teması, polis ve ordunun sürekli varlığı, sık sık ve dolaysız müdahaleleri sağlar. Dipçik darbeleri ve napalmlar halka yerinden kıpırdamamasını öğütler” diye yazarak özetler (Fanon, 2021, s. 44). Bu, sömürgecilerin tahakkümlerini sürdürmenin en kesin yolu olarak askeri baskı hatta şiddete başvurmaktan tereddüt etmediklerini ve bundan sonra da etmeyeceklerini açıkça ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra toplumun önde gelenlerinin (İstiklal Cemiyeti Madras reisi Larmamiçi gibi) sebep gözetmeksizin tutuklanmaları ya da sürgün edilmeleri sömürgeciliğin şiddet ve baskıya dayandığını gösteren önemli örneklerdir. Buna karşılık olarak ulusal bağımsızlık hareketinin üyeleri de hedeflerine ulaşabilmek için şiddete başvurmaktan ve öldürmekten hatta gerekirse ölmekten çekinmemektedirler çünkü Fanon “sömürgecilik çıplak şiddettir ve ancak daha büyük bir şiddetle karşılaştığında boyun eğer” der (Fanon, 2021, s. 62). Bu bağlamda Hindistan’da sömürgeci yönetimin iktidarlarını sürdürürebilmek adına kullandıkları işbirlikçi yerel sömürge yanlıları ya da ara katmanlar dekolonizasyon şiddetinin ilk hedefi olarak ortaya çıkar. Özellikle Larmamiçi’nin tutuklanıp sürgüne gönderilmesi sürecinde, Larmamiçi’nin evine gönderilip burada Hintlilerin planlarına dair bulabilecekleri özel evrakları İngiliz yetkililere getirmeleri istenen üç işbirlikçi Hintli “vatansever bir Hintli’nin birdenbire sapladığı zehirli hançerin tesiriyle” yere düşerler (Kadri, 2021, s. 157). Bu cinayetler sembolik açıdan da oldukça önem taşımaktadır, Zira üç yerli işbirlikçinin, Larmamiçi’nin evinin salonunda öldürülmesi bir Hintli’ye ait olan mülke tecavüzün sonucunun ölüm olduğunu açıkça ortaya koyar ve dahi sömürgeci güçlerin Hint alt kıtasındaki tecavüzlerinin neticesinin de benzer olacağı ipucunu verir. Nihayetinde üç yerli işbirlikçi son nefeslerini vermeden önce Naçaka (üç yerli işbirlikçiyi öldüren kişidir) ülkesinin esaretinin nihayete ermesi gerektiğini şöyle dile getirir: “Üç yüz milyonluk muazzam Hint milletini daha nice seneler esir vaziyetinde bulundurmak istediniz. Adi zalimlere hizmet ettiniz. Ve ...” (Kadri, 2021, s. 158). Dekolonizasyon mücadelesinin hem dayandığı hem sebep olduğu şiddet sadece yerel işbirlikçileri hedeflemekle kalmaz. İstiklal Cemiyeti üyelerinin bağımsızlık mücadelesi karşısındaki en büyük engellerden ve sömürgeci güçlerin üst düzey temsilcilerinden olan Hint valisi yardımcısı da yine İstiklal Cemiyeti üyelerinin hedefi olarak öldürülür. Bunların yanı sıra İstiklal Cemiyeti’nin tutsaklarından biri olan Nirfa “üç günden beri İngiliz hükümetinin pek çok ve mühim memurları katledilmiştir” (Kadri, 2021, s. 254) diyerek şiddetin giderek yaygınlaştığını ifade eder. Bu durum dekolonizasyon sürecinin başarılı olması için zaruri görünen bir süreçtir “çünkü eğer sonuncu birinci olacaksa, bu ancak iki başoyuncunun kanlı ve kesin çarpışmasının sonucu olabilir” (Fanon, 2021, s. 43). Naçaka gibi vatansever Hintliler ülkelerinin bağımsızlığı için şiddete başvurmaktan çekinmezken, sömürgeci güçlerin tutsağı olan Larmamiçi ise aynı uğurda canını vermeye hazır olduğunu kararlılıkla ifade eder: “Hint’in kamuoyu öldürülsem de yine benim maksat ve yolumu takip eyler. Biz ölmekten öldürülmekten korkmayız...” (Kadri, 2021, s. 169). Bu örneklerden hareketle dekolonizasyon her yönüyle şiddet barındıran veya şiddeti mecburi araç kılan bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kaçınılmaz şiddet temasına dikkat çeken Fanon “dekolonizasyon, tüm çıplaklığıyla sunulduğunda, bütün gözeneklerinden el yakan sıcaklıkta mermiler ve kanlı bıçaklar fişkirir” diyerek Naçaka’nın kanlı hançerinin, nihai hedef olan dekolonizasyon için zaruri olduğunu ortaya koyar (Fanon, 2021, ss. 42-43).

Sömürgeci güçlerin sömürgeleştirdiği bölgelerde kullandığı en önemli silahlardan biri sömürge halklarını etnik, dini ya da farklı temellerde ayrıştırarak, bu halkların bir bütün olarak düşünmelerini ve hareket etmelerini engellemektir. Bu bağlamda Fanon sömürgeciliğin “yapısı gereği ayrılıkçı ve bölgeci” olduğunu ileri

sürerken toplumların kabilelere veya dini gruplara bölünerek bu ayrıştırıcı özelliklerin sömürgeciler tarafından pekiştirilip körüklendiğini söyler (Fanon, 2021, ss. 88-89). Bu ayrıştırıcı politika sayesinde sömürgeciler, kolektif bir bilincin doğurabileceği olası ayaklanma ya da ihtilal tehdidini ortadan kaldırmayı amaçlarlar. Bu sebeple Hint alt kıtasındaki bağımsızlık hareketlerinin başarıya ulaşması için ilk olarak yerel ayrılıkları ortadan kaldırıp, ortak akılla ve kararlılıkla hareket etmek elzemdir. Hindistan söz konusu olunca ilk olarak akla dini ve mezhepsel ayrılıklar gelmektedir. Romanda Moralızade Vassaf Kadri Hint alt kıtasının bağımsızlık hareketleri önünde en büyük engellerden biri olan bu gibi ayrılıkların artık söz konusu olmadığını ve Hindistan halkının her türlü farklılığı aşarak ortak bir bilinç ve azimle İngiliz sömürgecilerini vatanlarından atmak için çalıştığını dile getirmektedir. Özellikle bağımsızlık yolunda ayaklanmalar başladıktan sonra İngiltere'nin Hint valisi, Hint halkının önde gelenlerini fikir alışverişi için davet eder. Aslında bu bir davet değil "bir nevi zorlayarak" gerçekleştirilen bir toplantıdır ve burada Müslüman Hintlilerin temsilcisi olan Sahip Bedirhan, sömürgecilerin ayrıştırıcı politikalarının artık işe yaramadığını ve bütün vatan ve milletin bağımsızlık için bir bütün olduğunu şöyle dile getirir:

Zannetmem ki bundan sonra İngiltere hükümetiniz Hint'e özgü Mecusilerin başını kıracak Ragular [Raghu] ne de İslamlar ile çatışma çıkaracak Budistler kalmamıştır. Biz birbirimizi geç fakat pek esaslı olarak anladık. Bundan sonra hiçbir İngiliz şilini tasavvur edemem ki iki kardeş Hintli arasında bir damla kan çıkarmaya vasıta olabilsin. Onun için diyorum efendim ki hükümetiniz lütfen Hint'i, Hindulara bırakmalıdır. (Kadri, 2021, s. 199)

Buradan yola çıkarak Hintlilerin sömürgeci şiddeti ve istismarı karşısında ortak bir akıl geliştirerek kendi aralarındaki farklılıkların yol açtığı çatışmalara son verdikleri, tek ve ortak düşman olarak sadece sömürgeci İngiliz kuvvetlerini gördükleri aşikârdır. Bu sayede dekolonizasyon için gereken ortak mücadelenin daha güçlü ve kesin bir kararlılıkla verilmesi mümkün olacaktır. Fanon'a göre bu gibi kolektif tutumların ortaya çıkmasının altında aslında zaman zaman "olumlu, şekillendirici özellikler" taşıyan sömürgeci şiddet yatmaktadır (Fanon, 2021, s. 87). Sömürgeci şiddeti ve buna tepki olarak ortaya konan dekolonizasyon hareketlerinin şiddet öğelerini tartışırken Fanon "Şiddet praksişi birleştiricidir, çünkü her bir kişi bu büyük zincirdeki sömürgecinin gösterdiği ilk şiddete tepki olarak ortaya çıkan bu büyük şiddet örgütlenmesindeki bir şiddet halkasını temsil eder. Gruplar birbirlerini tanır, gelecekte ortaya çıkacak ulus şimdiden bölünmez bir bütündür." der (Fanon, 2021, s. 87). Bunun bir yansıması, İngiliz valisinin Hindistan'ın bağımsızlığı için çalıştıklarını görüp sömürgeci şiddetin bir neticesi olarak gözaltına aldığı bir Hindu olan Naçaka ile bir Müslüman olan Bedirhan'ın kısa süren esaretleri sırasındaki "Birleşelim. Aramızda senelerden beri İngilizlerin ektiği tohum artık filizlenmemelidir. Ortak vatanımızı da İstiklalimizi de ortak fedakârlık göstererek elde edelim." ifadelerinde ortaya çıkmaktadır (Kadri, 2021, s. 215). Ulusal bağımsızlık mücadelesi sürecinde atılan ilk adımlarla beraber ortaya çıkan bu kolektif tutum ve mücadele sömürgeci güçlerin ayrıştırıcı politikalarının artık işe yaramadığını ve ulusal bağımsızlık yolunda bütün farklı kimliklerin kader birliği yapmışçasına beraber çalıştığının bir göstergesidir.

Dekolonizasyon en temel bağlamında "dünyanın düzenini değiştirmeye aday" bir süreçtir ve "asla fark edilmeden gerçekleşmez" (Fanon, 2021, s. 42). Bu yüzden Hint halkının bağımsızlık mücadelesi, harekete geçtikleri ilk andan itibaren sömürgeci güçlerin dikkatini çekmiştir. Ancak bu durumu anlamakta güçlük çeken

sömürgeci güçlerin en üst düzey temsilcisi olan Hint Valisi “Birden bire, ortada hiçbir vakayı gerektirecek bir sebep vesaire yokken ahali âdeta ayaklanmış bulunuyor.” diyerek Hint halkının neden böyle bir harekete kalkıştığını sorgulamaktadır (Kadri, 2021, s. 197). Sömürgeci tahakküm altında insanlıklarını kaybetmiş olan sömürge halkı ise dekolonizasyonun kendilerine “yeni bir insanlık” sunacağına ve “kurtuluş süreci sayesinde insan haline” geleceklerine inanır (Fanon, 2021, s. 42). Nihayetinde sömürgecilerin tam olarak anlayamadıkları ayaklanmanın sebebine dair bir Hintli tüccar maruz bırakıldıkları ayrıştırıcı ve ötekileştirici muameleleri ve nihai amaçlarını şöyle dile getirir:

Siz bizleri ne zannediyorsunuz? Her ne yaparsanız sükût edemeyiz. Her türlü muamele ve hakaretinize boyun eğeceğiz. Sonra bize hâlâ ve daha şiddetle Asya muamelesi uyguluyorsunuz. Mademki biz Asyalıyız, bizimle meşgul olmayı terk ediniz. Kendi hayatımızı devam ettirecek kuvvetlere sahibiz. (Kadri, 2021, s. 197)

Buradan anlaşılacağı üzere Hint halkı edilgen ve boyun eğen durumundan sıyrılarak ve sömürgeci güçlere “karşı çıkarak insan olur” (Sartre, 1961, s. 28). Aslında bu bağımsızlık ve yeniden insan olduklarını hissetme arzusu bütün Hint halkına yayılmış ve sadece Madras’ta değil, başta Kalküta olmak üzere her şehirde çeşitli ayaklanmalar başlamıştır. “Artık korkacak hiçbir şeyi” kalmayan Hint halkı “istiklâlâ erişmek için genel bir meyil ve arzu göstermektedir” (Kadri, 2021, s. 221). Özellikle sömürgecilik sürecinin şahit olduğu en büyük sömürge topraklarından biri olan Hint alt kıtası İngiltere için çok büyük öneme sahipti. Bu önemi yıllar sonra Winston Churchill Avam Kamarası’nda açıkça dile getirmiş ve Hindistan’ın olası kaybının İngiltere’yi “küçük bir güç haline” indirgeyeceğini ifade etmiştir (Lapierre and Colins, 1999, s. ix). Bu gibi kaygılarla sömürgeci güçler yerli halkı mutlak bir boyun eğiş mahkûm etmek için ne yaparsa yapsın, İstiklal Cemiyeti üyeleri başta olmak üzere bütün Hint halkı inançlarını korumuşlar ve bağımsızlık hedeflerinden geri adım atmamışlardır. Sahip Bedirhan İngilizlerin bağımsızlığa engel olma çabalarını ve bunun aksine Hint halkının bağımsızlığa olan inancını “Hakikaten İngiliz hükümeti elimizden silahları aldı fakat biz bu istiklal denilen meşru maksadı baltalarla da icra ederiz.” diyerek anlatır (Kadri, 2021, s. 221). Buradan da anlaşıldığı gibi şartlar ne kadar zor olursa olsun er ya da geç bağımsızlığın kazanılacağına dair Hint halkının inancı tamdır. Bu inancın bir neticesi olarak “Tarihi ve Mühim Toplantı” olarak adlandırılan romanın son bölümünde farklı kimliklere sahip “yüz yetmiş Hintli” bir araya gelerek “Hint’in istiklal ve geleceğini” tartışıp “Hint bundan sonra bağımsız olacaktır.” inancını dile getirirler (Kadri, 2021, s. 263). Bu toplantı, Hint halkının öz yönetimlerine dair ilk meclis olarak görülebilir. Geleceği anlatması sebebiyle bir Hint ütopyası geliştirdiği söylenebilecek roman adını bu bağımsızlık inancından alır ve “ebediyen esaretten kurtulacak olan” Hindistan’ın yıldızı “parlaklığını koruyacak” ve Hindistan daima bağımsız kalacaktır inancıyla sona erer (Kadri, 2021, s. 264).

4. SONUÇ

Çalışmanın amacı doğrultusunda Moralizade Vassaf Kadri’nin *Hint Yıldızı* romanının kolonyalizm ve dekolonizasyon hareketleri bağlamında okunması önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. İlk olarak Hint alt kıtasında uzun yıllardır süregelen sömürgeci tahakkümün, İngiliz sömürgeciliğinin alt kıtaya tamamen hâkim olmasıyla en baskıcı ve en yıkıcı evresine ulaştığını söylemek mümkündür. Öncelikle ticari ilişkiler kisvesi altında başlayan doğal kaynakların sömürülmesine zamanla insan gücünün ve bireyin kendisinin sömürülmesi eklenmiştir. Ancak burada göze çarpan önemli noktalardan

biri bu gibi tahakkümlerin sürdürülebilmesi, sömürgeci bireylerin fiziki şiddetin yanı sıra psikolojik şiddete de maruz bırakılmalarına dayanır. Bu sebeple insanlıkları unutturulan, ayrıştırılan ve ötekileştirilen sömürge halkı neredeyse bütün insani haklarından yoksun bırakılarak salt nesnelere haline dönüştürülür. Romanda sık sık dile getirilen ‘hayvanlar gibi’ ifadesi yerel halkın sömürgecilik sebebiyle maruz bırakıldığı insanlık dışı durumu açıkça gösterir. Bunun yanı sıra kolonyal pratiklerin devamlılığını sağlamak için gerekli görülen süreçlerden bir başkası da kültür emperyalizmidir. Bu açıdan özellikle Hint alt kıtasında inşa edilen eğitim kurumları aracılığıyla bir nevi dikte edilen batı kültürü ve empoze edilen batılı değerler yerel Hint kültürünün önce asimile olmasına daha sonrasında tamamen yok olmasına sebebiyet verebilecek niteliktedir. Bu bağlamda romanda belirtildiği üzere Hint tarihinin okullarda öğretilmemesi kültür emperyalizminin doğrudan bir göstergesidir. Kısacası romanda Hint alt kıtasının fiziki, ekonomik, psikolojik ve kültürel açıdan uzun yıllar sömürüldüğüne dair önemli göstergeler ortaya konmuştur.

Moralizade Vassaf Kadri'nin üzerinde durduğu bir başka önemli konu ise dekolonizasyon hareketleridir. Sömürgeci tahakküm altında uzun yıllar geçiren Hint halkı özgürlük için ayağa kalkar ve aktif girişimlere başlar. Özellikle sömürgeci tahakkümün şiddeti karşısında var olmayı amaçlayan Hint İstiklal Cemiyeti üyeleri ve bağımsızlığa inanan bütün Hintliler bir araya gelerek kendi aralarındaki bütün ayrılıkları (ırksal, dinsel, mezhepsel vs.) ortadan kaldırmış ve kolektif bir özgürlük hareketini başlatmışlardır. Ancak sömürgeci şiddetle başa çıkmanın en önemli yöntemlerinden biri yine şiddet olarak ortaya çıkar. Romanda İngiliz sömürgeciliğini temsil eden memurların, Hint vali yardımcısının ve yerel işbirlikçilerin öldürülmesi, Hint halkının bağımsızlık yolundaki kararlılığının göstergesidir. Özellikle romanın son bölümünde bir araya gelen farklı kimliklere mensup Hintlilerin “Hint Yıldızı'nın” doğacağına olan inançları ve kararlılıkları bağımsız bir Hindistan'ı müjdelere niteliktedir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazarın herhangi bir çıkarıya dayalı ilişkisi bulunmamaktadır.

ETİK ONAY/KATILIMCI ONAMI

Makale kapsamında katılımcı kullanılmadığı için ilgili onaya yer verilmemiştir.

MADDİ DESTEK

Çalışma için herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

YAZAR KATKILARI

Bu araştırma ve araştırma ile ilgili tüm aşamalar yazarlar tarafından yürütülmüştür.

KAYNAKÇA

- Akbaş, M. (2022). Moralizade Vassaf Kadri'nin biyografisine katkılar. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*. 6 (2), ss. 1015 - 1032.
- Akçay, A. S. (2021). *Modern Afrika Edebiyatı dönemler, temalar, yaklaşımlar*. Hece Eleştiri.
- Ayas, G. (2015). *Aime Cesaire'nin entelektüel mirası*. A. Güneş (Ed.), *Barbar Batı bir Aime Cesaire kitabı* içinde (13 - 55). Doğu Kitabevi.

- Bulgur, D. (2004). Ticaretten sömürgeciliğe XIX. yüzyılda Hindistan ve İngiliz hâkimiyeti. *Divan*. 9 (17), ss. 63 - 102.
- Cesaire, A. (2015). Sömürgecilik üzerine Söylev. A. Güneş (Ed.), *Barbar batı bir Aime Cesaire* kitabı içinde (ss. 55 - 83). Doğu Kitabevi.
- Doğan, O, Erdoğan, A. (2017). XIX. Yüzyılda İngiliz sömürgeciliğinde Hindistan'ın yeri ve önemi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16 (3), 839-847. DOI: 10.21547/jss.320177
- Fanon, F. (2021). *Yeryüzünün lanetlileri*. (Ş. Süer, Çev.). İletişim. (Özgün eser 1961 yılında yayınlanmıştır)
- Ferro, M. (2017). *Sömürgecilik tarihi fetihlerden bağımsızlık hareketlerine 13. Yüzyıl – 20. Yüzyıl*. (M. Cedden, Çev.). İmge Kitabevi. (Özgün eser 1994 yılında yayınlanmıştır)
- İnceoğlu, F.S. (1998). Sömürgecilik ve Hint medeniyeti. *Bisav Bülten*, 43, 6-11.
- Kadri, M.V. (2021). *Hint yıldızı*. Ketebe.
- Lapierre, D. & Collins, L. (1999). *Freedom at midnight*. Vikas Publishing House.
- Loomba, A. (2000). *Kolonyalizm postkolonyalizm*. (M. Küçük, Çev.). Ayrıntı. (Özgün eser 1998 yılında yayınlanmıştır)
- Memmi, A. (2021). *Sömürgecinin portresi & sömürgeleştirilenin portresi*. (Ş. Süer, Çev.). Telemak. (Özgün eser 1985 yılında yayınlanmıştır)
- Sartre, J.P. (1961). 1961 tarihli baskıya önsöz. F, Fanon. *Yeryüzünün lanetlileri* içinde (ss. 19 - 39). İletişim.
- Özdemir, M. (2008). Moralızade Vassaf Kadri, hayatı-sanatı ve eserleri. (Yayımlanmamış YL Tezi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Viswanathan, G. (1998). *Masks of conquest: Literary study and British rule in India*. Oxford University Press.
- Young, R. J. (2016). *Postkolonyalizm tarihsel bir giriş*. (B. T. Köprülü & S. Şen, Çev.). Matbu. (Özgün eser 2001 yılında yayınlanmıştır)